

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/77801>

Please be advised that this information was generated on 2021-06-16 and may be subject to change.

DE ROMANTIEK VAN HET ERFRECHT

Martin Jan van Mourik*

Nadat ome Joop op 84-jarige leeftijd vredig was ingeslapen, heerste er bij diens tien neven en nichten een vreugdevolle stemming. Niet omdat met Joop iemand was heengegaan die de familie te schande maakte maar omdat de dierbare overledene zonder echtgenoot, geregistreerd partner of andersoortige levensgezel alsook zonder afstammelingen, broers of zusters, de aarde had verlaten. De opgewektheid werd veroorzaakt door het feit dat de dood van Joop mooie erfrechtelijke perspectieven bood (artikel 4:10 BW). Voor de meesten was het de eerste keer dat rechtmatige verrijking in het verschiet lag zonder dat enige tegenprestatie was geleverd of werd verlangd.

De dood van Ome Joop bood mooie erfrechtelijke perspectieven

Als eerbetoon aan de erflater werd zijn stoffelijk overschot opgebaard in de ruime woonkamer van het huis van neef Wesley die, zoals het een onderwijzer betaamt, het heft in handen had genomen. Met een paar oude gordijnen en enkele forse kaarsen, overgebleven van de kerstviering, werd een passende sfeer geschapen. Een kort beraad had de familieleden al snel tot de conclusie gevoerd dat het niet gepast was het lichaam, de laatste tastbare herinnering aan de bron van het nakende geluk, zijn laatste aardse dagen te laten doorbrengen in een koelcel van een uitvaartondernemer. Ome Joop lag er tevreden, met blosjes op de wangen, bij.

De notaris had een verklaring afgegeven die bevestigde dat de tien neven en nichten als enige versterferfgenamen optraden

En zo verzamelden de neven en nichten zich op de avond vóór de uitvaartdienst, die door een begrafenis zou worden gevolgd, ten huize van neef Wesley. Voor opgewektheid bestond alle reden. De notaris had inmiddels op basis van gedegen onderzoek in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) en het Centraal Testamentenregister (CTR), en met ongekende snelheid, een verklaring afgegeven die bevestigde dat de tien neven en nichten als enige versterferfgenamen optraden (artikel 4:188 BW). Van het bestaan van een testament was de ambtsdrager niet gebleken maar er moest nog wel formeel aanvaard worden, zo luidde de verklaring (artikel 4:190). Over die aanvaarding hoefde niemand te tobben. Neef Wesley had gezwind een onderzoek ingesteld naar de financiële

toestand van de nalatenschap en kon met een stralend gezicht mededelen dat een positief saldo van ongeveer een miljoen euro van rechtswege was overgegaan op de erfgenamen (artikel 4:182 BW).

Dat Joop zo goed bij kas was geraakt, had alles te maken met zijn sobere leefwijze. Als vrachtwagenchauffeur had hij zijn leven overwegend in de luxe cabine van zijn DAF-truck doorgebracht. Vanuit zijn geliefde Brabant, centrum van het internationale transportwezen, gold Spanje, in het bijzonder de Costa Brava, als zijn vaste reisdoel. Achter de zetels van bestuurder en eventuele bijrijder bevond zich een slaapruijme die van alle gemakken was voorzien. Als vrijgezelle trucker zag hij het nut van een eigen huis niet in. Op feestdagen logeerde hij bij zijn moeder. Na haar verscheiden vond hij, tegen een kleine vergoeding, gastvrijheid bij vrienden en bekenden. Al met al overtroffen de inkomsten in zijn werkzame jaren de uitgaven. Zelfs nadat hij noodgedwongen zijn intrede had genomen in een seniorencomplex (bejaardentehuis) was dat het geval. Het lange zitten had tot veel buikvorming geleid en tot gevolg gehad dat hij op zijn oude dag niet meer goed ter been was, hetgeen het doen van uitgaven bemoeilijkte.

Het liep tegen carnaval waardoor de vrolijke stemming in het 'sterfhujs' – dat formeel die naam niet mocht hebben (art. 1:13 BW) – een extra impuls kreeg. Nadat de koffie oblijaat genuttigd was, verschenen al snel enige kratten pils ten tonele. Discreet werden deze onder de kist van Joop geplaatst.

De meeste aanwezigen realiseerden zich dat zij tussen 41 en 68 procent successierecht zouden moeten voldoen maar er bleef genoeg over om de bloemetjes buiten te zetten

De stemming steeg al ras tot grote hoogte. Weliswaar realiseerden de meeste aanwezigen zich dat zij tussen 41 en 68 procent successierecht (erfbelasting) zouden moeten voldoen maar er bleef genoeg over om de bloemetjes buiten te zetten. Nicht Priscilla, veelal door betrekkelijke armoede geteisterd, had daarop inmiddels reeds een voorschotje genomen door een nieuwe flatscreen-TV te kopen.

Tegen 23.00 uur werd de polonaise ingezet, een bezigheid die bij chique mensen, of wat daar voor doorgaat, afschuw oproept, maar de gemeenschapszin zeer ten goede komt. Terwijl de stoet het hoofd van Joop pas-

* Prof. mr. M.J.A. van Mourik is als hoogleraar verbonden aan het Centrum voor Notarieel Recht van de Radboud Universiteit Nijmegen en is oud-notaris te Nijmegen.

seerde aarzelde neef Kelvin niet zijn bier te delen ome Joop, wiens mond door alle drukte deels was opengevallen. Zijn voorbeeld werd door velen gevolgd. De erfgenamen beseften dat Joop als chauffeur veelal niet in de gelegenheid was geweest voldoende in te nemen en dat daaraan de omvang van de nalatenschap deels te danken was.

Daar werd plots op de deur geklopt; hard geklopt, zacht geklopt. Wie zou dat zo laat nog kunnen zijn?

Daar werd plots op de deur geklopt; hard geklopt, zacht geklopt. Wie zou dat zo laat nog kunnen zijn? Nicht Wendy vermoedde dat het een vreemdeling was die verdwaald zou kunnen zijn en vroeg aan Wesley om eens even naar zijn naam te vragen. Aan de deur stond een donkerharige jongeman met een ietwat gerafeld gezicht. Hij stelde zich voor met de naam Juan en voegde daar gehaast aan toe dat hij in De Telegraaf, die in Salou ruim verkrijgbaar is, de overlijdensadvertentie van Joop had aangetroffen onder vermelding van een correspondentieadres. Een vliegma-chine had hem vervolgens vanuit Barcelona met bekwame spoed naar Schiphol gebracht. En daar was hij dan! Hij zou het op prijs stellen de overledene de laatste eer te bewijzen. Juan naderde aarzelend de kist maar trok vervolgens vastberaden een nagelschaartje uit de binnenzak en knipte daarmee de laatste haren van Joop zijn hoofd die hij vervolgens met een triomfantelijk gebaar tezamen met het schaatje opborg in een daartoe geëigend sigaren-doodsje. Verbijstering alom. De neven en nichten waren op slag broodnuchter, althans zo leek het, en verlangden van Juan een toelichting op zijn opmerkelijke gedrag.

Juan naderde aarzelend de kist maar trok vervolgens vastberaden een nagelschaartje uit de binnenzak en knipte daarmee de laatste haren van Joop zijn hoofd

Nadat ook Juan voorzien was van een biertje stak hij monter, in gebrekkig Nederlands, van wal. Eén en veertig jaar geleden was Joop met de vrachtwagen in Salou gearriveerd teneinde een zending Nederlands meubilair af te leveren. Op de boulevard van deze badplaats, voor velen een oord van verderf, ontmoette hij Maria Antonia Velasquez die al vele jaren als serveerster nuttig werk verrichtte op een overwegend door Hollanders en Brabanders bevolkt terras. Het klikte tussen Joop en Maria zodat besloten werd de avond gezellig samen door te brengen. Uiteindelijk werd op een donker gedeelte van het ruwe strand de finale gespeeld, hetgeen voor Juan verklaarde waarom hij zo'n rafelig, pokdalig gezicht had. Kortom, deze Joop, die hier zo vredig rust, is zijn biologische vader.

Nadat eenieder de schok had verwerkt ('de deugniet'), hernam Wesley het initiatief. Had hij niet de leerlingen van groep 8 onderwezen dat alleen kinderen die bij de burgerlijke stand zijn genoteerd, als kinderen kunnen gelden? Hij spoedde zich naar zijn boekenkast waarin

zich zowaar een boekje getiteld *Erfrecht voor beginners*, Uitgeverij De Goudkust te Kampen 1997, bevond. En inderdaad, op p. 24 werd bevestigd hetgeen hij al wist: enkel biologische kinderen erven niet. Niet was gebleken dat Joop de verwekking ooit had laten volgen door een erkenning, zodat Juan onverrichtterzake de terugreis naar Spanje diende te aanvaarden. Bij de begrafenis en de aansluitende koffietafel (Van Dobben kroketten!) was hij niettemin hartelijk welkom.

Wesley spoedde zich naar zijn boekenkast waarin zich zowaar een boekje getiteld *Erfrecht voor beginners*, Uitgeverij De Goudkust te Kampen 1997, bevond. Op p. 24 werd bevestigd hetgeen hij al wist: enkel biologische kinderen erven niet

Juan wekte na de uiteenzetting van de onderwijzer allesbehalve een verslagen indruk. Integendeel, hij haalde opnieuw het sigarendoodsje voor de dag, haalde een papiertje tevoorschijn en citeerde, naar zijn zeggen, de tekst van lid 1 van artikel 207 van Boek 1 van de Nederlandse Código Civil:

'Het vaderschap van een man kan, ook indien deze is overleden, op de grond dat deze de verwekker is van het kind of op de grond dat de man als levensgezel van de moeder ingestemd heeft met een daad die de verwekking van het kind tot gevolg kan hebben gehad, door de rechtbank worden vastgesteld.'

Het internet leerde Wesley dat sinds 1 januari 1998 de gerechtelijke vaststelling van het vaderschap mogelijk is, mits het betrokken kind niet reeds twee ouders heeft. En Juan had, naar zijn zeggen, geen juridische vader

Het internet leerde Wesley vervolgens dat sinds 1 januari 1998 de gerechtelijke vaststelling van het vaderschap mogelijk is, mits het betrokken kind niet reeds twee ouders heeft. En Juan had, naar zijn zeggen, geen juridische vader. DNA-onderzoek op basis van de haren, zou de status van Joop zo nodig kunnen bevestigen. Van Joop overigens niet dan goeds. Als biologische en sociale vader was hij iedere maand in Salou op bezoek gekomen. Moeder Maria en (later) hij hadden geen behoefte gehad aan juridisering van de betrekkingen.

Voor Juan werd na enkele maanden, na aftrek van ongeveer tweehonderdduizend euro voor successie-recht en notariskosten, ruim achthonderdduizend euro overgemaakt naar de Banco Popular te Salou. De neven en nichten betaalden uit eigen zak de twee kratten bier. En nicht Priscilla stelde de notaris vergeefs aansprakelijk voor de kosten verbonden aan de aanschaf van de flatscreen-TV.